

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.

En

Mahdolliset muutostarpeet.

SKS pitää kannatettavana sitä, että kulttuuripoliittiselle tavoitetilalle 2040-luvulle laaditaan visio. SKS kuitenkin toteaa, että esitetty visio on nykyisessä muodossaan vielä epämääräinen ja kunnianhimoton. Se ennemminkin kuvaa ilmiöitä, jotka kuuluvat kulttuuritoimintaan oletusarvoisesti, mutta ei hahmottele tavoiteltavia muutoksia. Se ei myöskään huomioi kulttuuritoimijoiden ja organisaatioiden kenttää millään tavoin.

Suomi on sitoutunut Euroopan Unionin kulttuuripoliittisiin painopisteisiin, mutta ne eivät näy mitenkään lausunnoilla olevassa selontekoluonnoksessa. Visiot tulisi siis sitoa yhteen EU-tason tavoitteiden kanssa.

SKS haluaa korostaa kulttuurin tilastoinnin ja näkyväksi tekemisen merkitystä. Riippumatta siitä, millaiseen muotoon visio lopullisessa selonteossa muotoillaan, sen toteuttaminen ja seuranta tulevat edellyttämään riittävää kulttuuritoiminnan tuntemusta. Kuten selonteon nykytilan kuvauksessa nostetaan esille, kulttuurin tilastointi ei ole tällä hetkellä riittävällä tasolla. Tilanne tulee heikkenemään merkittävästi, jos suunnitelmat kulttuuritilaston lakkauttamisesta toteutuvat. Tällöin valtioneuvoston toimet asettuvat ristiriitaan nyt tekeillä olevan selonteon tavoitteiden kanssa.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Päätavoite 2 (Kulttuurin tekijät ja sisällöt avainasemassa) on määritelmiltään liian kapea, sillä se ohittaa kokonaan kentän laaja-alaisuuden. Merkittävä osa kulttuurin tekijöistä työskentelee pysyvissä organisaatioissa, joita on satoja erilaisia laitosteattereista kirjastoihin ja arkistoihin. Työsuhteissa arkistoissa ja kirjastoissa ylläpidetään ja tarjotaan käyttöön tallennettua kulttuuriperintöä. Työ edellyttää syvällistä asiantuntijuutta, johon kasvetaan vuosien aikana työn ohessa, ei lyhytkestoisissa projekteissa. Vakaa valtionrahoitus takaa syvän osaamisen ja ymmärryksen näillä aloilla.

Pysyvät organisaatiot mahdollistavat myös niin sanotun vapaan kentän toimijoiden työskentelyä. Vision tulee asettua tukemaan rakenteiden pysyvyyttä ja pitkäjänteistä toimintaa, sillä jos organisaatioiden toiminta lakkautetaan, niiden uudelleen perustaminen on käytännössä mahdotonta.

Päätavoitteessa 2 määritellään, että kulttuuri olisi osa ”perusteollisuutta”. Mitä tällä tarkoitetaan? Perusteollisuuden käsitteellä viitataan yleensä aloihin, jotka tuottavat raaka-aineita muiden teollisuudenalojen käyttöön. Perusteollisuuden aloilla ei yleensä prosessoida raaka-aineita kovin pitkälle (esim. maatalous, kaivostoiminta, metsänhoito). Onko selonteon taustalla ajatus, jonka mukaan kulttuuriala ei ole itse kykenevä tuotteistamaan raaka-ainettaan riittävän pitkälle, jolloin on suotavaa antaa se muiden (kenen?), osaavampien toimijoiden käyttöön?

Päätavoite 3 (Kulttuuri on jokaisenoikeus) tulisi muotoilla uudelleen. Termillä ”jokaisenoikeus” tarkoitetaan mahdollisuutta hyödyntää luontoa korvauksetta ja ilman erillistä lupaa sen omistusoikeuksista riippumatta. Näin ei kuitenkaan voi olla kulttuurin alueella. Tekijänoikeuksien kunnioittaminen on keskeistä kaikessa kulttuurityössä ja kulttuuripalveluista merkittävä osa rahoitetaan pääsylipputuloilla. Asianmukaisempi muotoilu on: ”Kulttuuri on perusoikeus”.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa [Toimenpide 3 (Pitkäjänteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa) on erittäin kannatettava. On tärkeää, että SKS ja muut keskeiset kulttuuritoimijat saavat edustuksen perustettavaksi ehdotettavaan ylivaalikautiseen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimeen.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura kuuluu keskeisimpien suomalaisten kulttuuritoimijoiden joukkoon. SKS:n tehtävänä on harjoittaa ja edistää suomalaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön tutkimusta ja tunnetuksi tekemistä. Teemme työtä sivistyksen, kulttuurisen itseymmärryksen ja vuoropuhelun puolesta. Olemme sitoutuneet tieteelliseen tietoon perustuvan ymmärryksen lisäämiseen ja tiedon syventämiseen kulttuuristen ilmiöiden monimuotoisuudesta.

SKS esittää, että se kutsutaan osallistumaan perustettavaksi ehdotettavaan ylivaalikautiseen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimeen.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Selontekoa valmistelleessa työryhmässä ei ole ollut edustusta kulttuuriperintöorganisaatioista (kirjastot, arkistot, museot), vaikka ne ovat keskeisiä kulttuurialan toimijoita. Tämä näkyy mm. siinä, että arkistojen rooli kulttuuriperinnön säilyttäjänä ja käyttöönsäasettajana sivuutetaan selonteossa lähes täysin. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että luonnokseen saadut lausunnot huomioidaan selonteon jatkovalmistelussa.

Selonteossa viitataan kulttuurialan ”pirstoutuneisuuteen”, jota selonteolla ja siitä johdettavilla toimintaohjelmilla tulnaisiin parantamaan. Kulttuuri- ja luovat alat ovat kuitenkin lähtökohtaisesti valtavan monimuotoisia, eikä negatiivisia konnotaatiota kantava termi ”pirstoutuminen” tee oikeutta alan heterogeeniselle luonteelle. Kulttuuripoliittisen selonteon ja mahdollisesti perustettavan toimielimen tavoitteena ei saa olla tämänkaltaisen monimuotoisuuden vähentäminen tai muu standardoitu käsitys ”oikeanlaisesta” kulttuurista, jonka tukemiseen keskitetyllä rahoituksella panostettaisiin. Myös päällekkäisyyksien välttämässä (s. 27) on syytä olla hyvin varovainen, ettei tulla karsineeksi sellaisia kulttuuri- ja luovien alojen rönsyjä, jotka aikaa myöten kasvaisivat urauurtaviksi innovaatioiksi. Kulttuurialan hallinnollinen ja jatkuvuuden pirstoutuminen liittyy sen sijaan ensisijaisesti rahoituspohjan epävarmuuteen ja kehittämistehtävien projektimaisuuteen ja tämän kohentamista tietysti tervehdimme ilolla. Haluamme todeta, että kulttuuriin kohdistuvat leikkaukset tulevat heikentämään käsillä olevan selonteon tavoitteita merkittävästi tulevina vuosina.

Sivulla 10 todetaan, että ”Suomessa kansalliskielet määritetään perustuslaissa, ja ne ovat kansallisen identiteetin kivijalka. Suomalaiset voivat olla ylpeitä omasta monipuolisesta kulttuuriperinnöstään.” Perustuslaissa mainitaan lisäksi saamelaiset alkuperäiskansana, romanit sekä muut ryhmät, joilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. On tärkeää, että selonteko ei rajaa kotoperäisiä vähemmistökieliä kansallisen identiteetin rakentajina pois. Lisäksi on hyvä huomioida Suomessa käytettävät muut kielet jo tässä yhteydessä.

Puura Ulriikka
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura